

Nieuws uit de Friese natuurterreinen

Vereniging It Fryske Gea, Vereniging Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer berichten over ontwikkelingen in de Friese natuur.

Grauwe ganzen van De Deelen nader bekeken



Toenemende aantallen Grauwe ganzen leiden op verschillende plaatsen in Nederland tot klachten. Grazende groepen in de zomer leiden onder meer tot een verminderde grasopbrengst bij landbouwers. Zo ook rond De Deelen.

De Grauwe gans broedt al vanaf het begin van de '80-er jaren in het reservaat en sindsdien zijn de aantallen toegenomen. Sinds eind jaren '90 handhaaft de soort er zich op een stabiel niveau van circa 250 broedparen.



Grauwe gans met ringnummer R72.

foto: Alexander Rozema

Het lijkt erop dat de soort aan zijn top zit in het gebied. Desondanks is het aantal niet-broedende Grauwe ganzen rond het gebied in de afgelopen jaren toegenomen. Staatsbosbeheer, boeren van Ganzenvereniging 'De Fjûrlannen' en vrijwillige vogeltellers zijn in verband met aanhoudende klachten rond de tafel gaan zitten. Omdat aantalsbeperkende maatregelen als het schudden van eieren geen soelaas bieden is besloten om dit jaar eens nader naar de Grauwe ganzen in en rond De Deelen te kijken. Zoals ieder jaar is het aantal broedparen geïnventariseerd. Aanvullend hebben medewerkers van SOVON Vogelonderzoek Nederland en Staatsbosbeheer in mei en juni drie tellingen van paren met of zonder jongen uitgevoerd.

Daarnaast zijn op 20 juni 43 Grauwe ganzen gevangen en geringd, waarvan er 38 uitgerust zijn met een groene halsband. Deze zijn voor vogelaars tamelijk eenvoudig af te lezen wat meer informatie over de soort oplevert. Hiermee wordt meer inzicht verkregen in hoeveel jongen de ganzen voortbrengen, wat de overlevingskansen zijn en hoe de dieren zich jaarrond verspreiden.

Halverwege de jaren '90 zijn in De Deelen ook al eens Grauwe ganzen uitgerust met halsbanden. Dat heeft veel kennis over de soort opgeleverd. De ganzen bleken zuidwaarts te trekken om te overwinteren in Zuid-Spanje. Dat ze reislustig zijn bleek ook

uit terugmeldingen vanuit andere Europese landen, waaronder Zweden, Denemarken, Engeland, Frankrijk en Italië. Van de 'oude lichte' geringde ganzen, 73 stuks in totaal, is er nog slechts één die recentelijk is waargenomen en dat is die met de inscriptie PSH (zie onderstaand overzicht).

Waarnemingen van Grauwe gans met inscriptie PSH

14 jun. 1995	Geringd in De Deelen. Het mannetje beschikte had een vrouwtje en vijf jongen.
9 t/m 28 aug. 1995	Lauwersmeer, inclusief het vrouwtje en de vijf jongen.
29 sept. 1995	De Deelen met vrouwtje en jongen.
20 nov. 1995	Zuidelijk Flevoland
24 dec. 1995	Stad aan het Haringvliet, Zuid-Holland
27 jan. 1996	Den Bommel, Zuid-Holland
15 mrt t/m 8 apr. 1996	De Deelen, zonder het vrouwtje wat nadien niet meer is gezien.
6 t/m 25 aug. 1996	Lauwersmeer
19 sept. 1996	De Deelen
27 jul. 1999	Wallnau, Duitsland
9 jan. t/m 3 feb. 2000	Zuid-Spanje
25 mei t/m 15 jun. 2000	Sleeswijk-Holstein, Duitsland
17 jun. t/m 19 jul. 2000	Anjumer Kolken
24 jul. 2001	Lauwersmeer
2 dec. 2002	Oude Tonge, Zeeland
7 dec. 2002	Steenbergen, Limburg
19 aug. 2003	Lauwersmeer
15 t/m 19 nov. 2003	Oldelamer
19 feb. 2006	De Deelen
16 jul. 2006	De Deelen

De ganzen van de 'nieuwe lichte' hebben groene halsbanden met de inscripties R10 en R41 t/m R79. Mocht u een halsband van zo'n Grauwe gans aflezen, dan kunt u die waarneming via e-mail doorgeven aan greylag@sovon.nl.



Het ringen van Grauwe ganzen.

foto: Alexander Rozema

Lepelaars in de Wadden, stijgende aantallen en dalend broedsucces ... een indicatie dat de piek is bereikt?

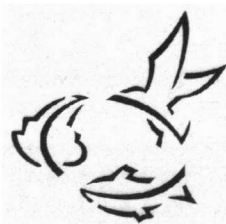
In het midden van de vorige eeuw waren Lepelaars eigenlijk alleen bekend van het Naardermeer, het Zwanenwater en Texel. Vanwege zware chemische belasting van het voedsel van de Lepelaar door het gebruik van bijvoorbeeld landbouwgif, bereikte het aantal Lepelaars rond 1960 een absoluut dieptepunt. De omvang van de populatie Lepelaars was toen ongeveer 300-350 dieren. Door allerlei overheidsmaatregelen (als Wet verontreiniging oppervlaktewateren) en betere bescherming van de broedplaatsen door terreinbeherende instanties, krabbelde het aantal Lepelaars weer iets op.

Rond 1975 werd de terugval tot staan gebracht en begonnen de Lepelaars nieuwe broedplekken te ontdekken (zoals de Oostvaardersplassen). Terschelling werd al eerder, rond 1961, ontdekt. Na 1980 kwam het herstel van de lepelaarpopulatie in een stroomversnelling en waren er nieuwe broedkolonies op Texel, Vlieland en in het Deltagebied. Deze trend zette zich door in de '90-er jaren: alle grotere Waddeneilanden waren bezet met Lepelaarkolonies. Zelfs in het Duitse Waddengebied kwamen op nieuwe locaties broedkolonies tot ontwikkeling.

Anno 2006 zijn er 36 broedkolonies in Nederland en haar directe omgeving die gezamenlijk door bijna 2.000 broedparen gebruikt worden. In het Nederlandse Waddengebied zijn nu zeker 11 vaste broedkolonies aanwezig, in de internationale Waddenzee 18. Deze waddenkolonies zijn hoofdleverancier voor de populatie geworden, want de helft van alle broedlocaties liggen in de Waddenzee. Ze bevatten 80% van de aantallen dieren.

De kolonies van de Wadden zijn gemiddeld genomen dus groter van omvang dan kolonies die op het vaste land liggen. Uit onderzoek is bekend dat de kolonies op de Wadden ook een beter broedsucces hebben dan kolonies elders. Over het algemeen broeden Lepelaars op de kolonie waar ze zelf geboren zijn, ze zijn dus trouw aan hun geboorteplek. Het betere broedsucces (dan elders) en de plaatstrouw zorgden ervoor dat de populatie in de Wadden dit hoge niveau kon bereiken dat het nu heeft.

Uit onderzoek is echter ook vast komen te staan dat grote kolonies op den duur minder gaan reproduceren, wat wil zeggen dat er per paar minder jongen vliegvlug worden. Dat fenomeen is nu gaande, het gemiddelde broedsucces van de Waddenkolonies neemt af. Deze afname gaat niet erg snel, maar is in een tijdreeks van tien jaren wel zichtbaar geworden. Er zijn aanwijsbare invloeden die deze daling van het broedsucces kunnen verklaren. Zo zijn er de afgelopen jaren vaker hoge zomervloeden



Vereniging
Natuurmonumenten



Foeragerende Lepelaars

foto: Anton Huitema

in het broedseizoen geweest waardoor jongen verdronken of eieren weg spoelden.

Ook vanwege de aanhoudende kou en hevige regenval enkele jaren tijdens mei en juni gingen jongen uiteindelijk ook dood. Zelfs als we deze gebeurtenissen als incident beschouwen en niet betrekken bij de berekening van het gemiddelde broedsucces, blijkt het broedsucces van Waddenkolonies licht te dalen. Het is wat speculatief, maar dit zou kunnen duiden op het bereiken van de draagkracht van de Wadden voor Lepelaars. In dat geval is er gewoon niet voldoende voedsel voorhanden voor nog meer Lepelaars. Het verbeteren van de voedselsituatie voor Lepelaars is dan het enige remedie om deze trend te doorbreken.

Vereniging Natuurmonumenten
Otto Overdijk, beheerder Waddengebied

Dynamisch peilbeheer Kraanlannen



Recent is een aanpassing in de waterhuishouding doorgevoerd in de Kraanlannen. Het gebied is ingericht voor de ontwikkeling van moeras. Om die ontwikkeling te stimuleren is het waterpeilbeheer seizoensge-

bonden gemaakt. Dat houdt in dat de peilen in de winter wat hoger zijn dan in de zomer. Hiermee is de situatie van een star peil het hele jaar door doorbroken. In het voorjaar worden de Kraanlannen licht bemalen, waardoor de randen van de waterpartijen droog komen te staan. Deze slikkige oeverstroken zijn goede foerageerplekken voor doortrekkende en in het gebied

broedende en opgroeiende vogels. Ook voor de ontwikkeling van de vegetatie zijn de slikkige stroken belangrijk. Planten kiemen hier en vormen bredere en soortenrijkere oevers. Lokaal groeide er dit voorjaar massaal Moerasandijvie, wat voor een spectaculaire geelkleuring van het gebied zorgde.

Binnenkort wordt een Amerikaanse windmotor geplaatst waar na het waterbeheer op windkracht uitgevoerd kan worden. In het gebied zijn ook enkele nieuwe petgaten gegraven. Daarin moet de verlanding weer van start gaan. De eerste oever- en waterplanten, zoals Moerasandijvie, Krabbenscheer en Watergentiaan, hebben er hun plek al in gevonden.



Explosieve bloei van Moerasandijvie en massaal voorkomen van Krabbenscheer in de Kraanlannen



foto's: Romke Kleefstra

Herstelplan Fûgelhoeke

Dit najaar zal de Fûgelhoeke nabij Hemelum, na enkele jaren van onderzoek en voorbereiding, een grondige opknapbeurt ondergaan. Jaren geleden is al geconstateerd dat de natuurkwaliteit die je in een dergelijk gebied zou verwachten, niet tot ontwikkeling komt. In de oever komen weliswaar fraaie veenmosrietvegetaties en zelfs ook veenheide voor, maar in het water zou een meer gevarieerde waterplantenbegroeiing kunnen staan. Als oorzaken zijn de aanwezigheid van een sliblaag, een onvoldoende waterkwaliteit en een te star waterpeil naar voren gekomen. Daarom is nu een herstelplan opgesteld dat het baggeren van de waterbodem, het omleiden van landbouwwater (zodat dit niet meer via de Fûgelhoeke afgevoerd hoeft te worden) en het instellen van een seizoensafhankelijk waterpeil omvat.

Het baggeren en omleiden van landbouwwater moeten beide leiden tot een betere waterkwaliteit. Naar verwachting zullen hierdoor ook de kiemingsmogelijkheden voor water- en oeverplanten verbeteren. Door de Fûgelhoeke in het zomerhalfjaar af te sluiten van de boezem kan het waterpeil als gevolg van verdamping iets zakken. Om bestaande natuurwaarden niet te laten verdrogen vindt aanvulling plaats als het waterpeil onder de kritische drempel is gezakt. In de winter komt de Fûgelhoeke in directe verbinding met de Friese Boezem (Morra). Dit heeft als voordeel dat er niet alleen meer berging is, maar ook dat de waterpeilen hoog zijn voor de natuurontwikkeling. Bovendien kan de natuurlijke peilfluctuatie zich in de Fûgelhoeke doorzetten. De werkzaamheden worden gecombineerd met die in het kader van de verhoging van de boezemkaden door Wetterskip Fryslân.